

innhold

Gassledning truer Marmorslottet

Rana kommune tok Glomåga ut av verneplanen fordi de vil ha gassledning gjennom vassdraget og det unike Marmorslottet.

Side 5

- Oljeutbygging gir økt sikkerhet

Oljekatastrofen i Spania har frisket opp norsk bekymring for oljelekkasjer i nordområdene, men frykten er ubegrunnet skal vi tro Goliat-utbyggerne.

Side 7

Fjellreven får hjelp

Norske fjellrever fødte ni valpekull i år. To av dem døde. Dermed kan det bli satt ut avla fjellrever neste høst.

Side 9

- Ubegrunnet PVC-frykt

Greenpeace i Danmark frykter at det i framtiden blir mulig å svanemerke møbler som inneholder PVC, men Stiftelsen Miljømerking sier at Greenpeace har misforstått.

Side 11

Helt konge(lig)!

Dronning Sonja skal sørge for en verdig avslutning på Fjellenes år.

side 12

- Samene utryddet Trollheimsreinen

— Helt fram til 1980-årene drev samene en systematisk nedslakting av villreinen i Trollheimen. Nå er den borte. Utryddelsen var velsignet av myndighetene, skriver forsker Nils Røv i sin nye bok "Trollheimsreinen". Direktoratet for Naturforvaltning nekter å kommentere boka.

Side 3

Ikke tomt ennå

Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet er ennå ikke helt fulle av plattformer. Oljedirektoratet kunne nylig melde at 87 funn på sokkelen ennå ikke er besluttet utbygget. Dette tilsvarer ni prosent av de forventede petroleumsressursene på norsk sokkel. Med en liten eks-trainnsats kan vi altså få tomt havbunnen fullstendig for olje i overskuelig framtid. Samtidig får de rikeste OPEC-landene stadige hint om at det bør kunne gå an å senke tempoet på oljeutvinningen noe.

Men dette vil dessverre få økonomiske konsekvenser for oljebaronene. Derfor har for eksempel Saudi Arabia har slått fram på et ønske om økonomisk kompensasjon for en eventuell redusert utvinning.

Med slike skremmende virkelighetsoppfatninger i bakhodet, virker det nødvendig å be den norske Regjeringen om å ha litt is i magen når oljeforskerne snakker om "utfordringer for optimal utnyttelse av petroleumsressursene".

I stedet for å snakke om "fleksible og kostnadseffektive havbunnsløsninger med mulighet for innfasing til eksisterende anlegg", vil vi foreslå at noen snakker mer om edruelig og framtidsrettet energi- og oljepolitikk med mulighet for overlevelse for framtidige generasjoner.

Regjeringen har for eksempel lovet at ingen videre utbygging i Barentshavet vil skje før vi har fått det Regjeringen kaller en "vurdering og interesseavveining for områder hvor petroleumsaktivitet kan kollidere med viktige miljøinteresser".

Vi er litt usikre på hvilke områder som eventuelt kommer utenfor denne kategorien, men vi stoler på at Steensnæs kommer til å forklare oss det. Når tiden er inne.

Gull og diamanter overkjører naturen

I Canadas arktiske strøk er utvinningstempoet av gull og diamanter ute av kontroll.

Disse områdene har rike forekomster av diamanter gull, men ifølge Canadian Arctic Resources Committee (CARC) har ingen i dag oversikt over hvor mange veier, gruver eller andre inngrep miljøet i området faktisk kan tåle. Det er ifølge nyhetsbyrået Reuters anslått at befolkningen i området kan komme til å øke med 40 prosent i årene som kommer.

Både urfolk og dyreliv er truet, men canadisk lovgivning tilsier at urbefolkningen har rett til å være med på å avgjøre inngrep i sine territorier. Derfor vil CARC bruke penger på å gi urbefolkningen nok informasjon til å sette foten ned i forhold til altfor alvorlige inngrep.

Dette truer både urfolk og dyreliv.

Dårligere sædkvalitet på landsbygda

Amerikanske forskere antar at landbrukskjemikalier er årsaken til overraskende funn om sædkvalitet.

Menn på landet har dårligere sædkvalitet enn menn som bor i byen, ifølge en undersøkelse gjennomført i Missouri, New York, Minneapolis og Los Angeles. Men forskerne mener likevel at dette kan forklares med miljøfaktorer, fordi plantevernmidler som inneholder for eksempel DDT og PCB, kan påvirke hormoner.

— Mange landbrukskjemikalier som brukes i området vi har undersøkt, havner i drikke-

vannet, sier Shanna Swan, leder av undersøkelsen til Reuters.

En annen forklaring på forskjellene mellom by og land, kan være at vi likner enkelte dyrearter, og at produktiviteten hos de dominante hannene faktisk øker i tettere befolkninger.

Flere undersøkelser har de siste årene vist at sædkvaliteten er nedadgående, og forskerne mener at sædkvaliteten er en markør for andre biologiske forandringer.

Fri gir mindre søppel

Vi har for mye penger. Derfor kjøper og kaster vi som aldri før.

Nå foreslår Utvalg for avfallsreduksjon at våre såkalte produktivitsgevinster skal tas ut i form av fritid i stedet for lønn. Dette betyr i klartekst at vi bør greie oss med mindre penger og heller ta mer fri. Med færre kroner å rutte med, vil vi forbruke mindre. Og resultatet skal bli mindre søppel, ifølge en pressemelding fra stiftelsen GRIP.

Klonede kuer mot terror

Bioteknologer jobber nå med vaksine mot botulisme og andre livsfarlige bakterier.

Vaksinene mot fryktet bakteriell terror utvikles ved at menneskelige gener settes inn i kuers arvmasse. Deretter utsettes kuene for aktuelle bakterier. Kuene vil da produsere menneskelige antistoffer som kan brukes i vaksiner.

Teknikken er ifølge avisa Politiken tidligere brukt på mus i Japan.

— Siden mus er så små, og siden vi likevel skal investere så mange penger i prosjektet, kan vi like godt bruke store dyr og få litt stordriftsfordeler ut av framstillingsprosessen, sier James Barton, leder i bioteknologiselskapet Hematech.

- Samene utryddet Trollheimsreinen

— Helt fram til 1980-årene drev samene en systematisk nedslakting av villreinen i Trollheimen. Nå er den borte. Utryddelsen var velsignet av myndighetene, skriver forsker Nils Røv i sin nye bok "Trollheimsreinen".

Forsker Nils Røv fra Norsk Institutt for Naturforskning tror at boka hans fører til debatt.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

FN slo nylig fast at Norge har et spesielt ansvar for å forvalte Europas siste villreinsstammer. I kjølvannet av FN-rapporten, vil boka "Trollheimsreinen" garantert vekke debatt. Forsker og forfatter Nils Røv retter oppmerksomheten mot et mørkt kapittel i norsk naturforvaltning: utryddelsen av villreinstammen i Trollheimen.

I boka, som delvis bygger på dypdykk i arkivet til Direktoratet for naturforvaltning (DN), hevder forfatteren at dagens rein-drift i Trollheimen er basert på at tamrein ble importert samtidig som de siste ville reinsdyrene ble skutt. En nedslakting som varte helt fram til 1980-årene.

— Er dette en slik bok det blir bråk av, Røv?

— Det kan godt være, men i så fall tror jeg det er bra. Det er gjort så mange fundamentale feil i forvaltningen av Trollheimen, at en debatt om dette er på sin plass.

- URIKTIGE PÅSTANDER

I den tida spørsmålet om villreinjakt i Trollheimen sto på dagsorden, arbeidet det daværende Direktoratets Viltkontor målbevisst for å ivareta samenes rettigheter i Trollheimen.

Sentralt i Direktoratets argumentasjon, var påstander om at det aldri hadde vært villrein i området, og at samene hadde

historiske tradisjoner der. Begge deler er feil, hevder Røv.

— At samene ikke har historiske rettigheter i Trollheimen, er slått fast av Høyesterett. Det ble i tillegg drevet regulær villreinjakt til langt utpå 1900-tallet, og følgelig stemmer ikke de mest sentrale påstandene direktoratet har basert dagens forvaltningsmodell på, sier Røv.

STATEN BETALER

Dagens modell består i praksis av en tamreindrift bestående av om lag 1600 vinterdyr som staten betaler for gjennom en ekspropriert beiterett. Pengene skal erstatte tapt villreinjakt.

— Er det realistisk at dagens modell kan endres?

— Området er ekspropriert for 60 år fremover, og følgelig er det ingen enkel sak. Men dersom det skulle vise seg å være politisk vilje, er det helt sikkert mulig. Alt kan endres i det øyeblikket det er politisk vilje, sier Røv.

DN NEKTER Å KOMMENTERE

Har forvaltningen grunn til å gå i seg selv etter det Nils Røv omtaler som nedslakting av villrein helt til langt utpå 1980-tallet?

— Stortinget har sagt sitt gjennom en egen lov om Trollheimen. Utover det har vi ingen kommentar, sier seniorkonsulent Johan Danielsen, i Direktoratet for naturforvaltning.

Røv mener viltforvaltningens største synd i Trollheimen har

vært at man har forvaltet næringsinteresser i stedet for vilt.

— En viltforvaltning skal forvalte viltet. Det finnes egne departement og direktorater som tar seg av næringsinteressene, sier han.

Ekstra paradoksalt blir det, ifølge Røv, at dersom DN i årene før 1974 hadde vært enig med Landbruksdepartementet om å åpne for villreinjakt, ville vi trolig hatt en bra villreinstamme i Trollheimen i dag.

TAMREIN IKKE FORENLIG MED VERN

— Hva er forskjellen mellom det å ha en vill kontra en tam reinstamme i et fjellområde?

— Trollheimen er et verneområde, og det er vanskelig å kombinere dette med moderne tamreindrift. Det tales ikke rov-

dyr, man er avhengig av motorisert ferdse, forstyrrelser og inngrep. I tillegg koster det mye penger for staten. En villreinstamme derimot, forvaltes gjennom jakt. Den kommer ikke i konflikt med verneinteressene, samtidig som den tåler rovdyr og ivaretar det biologiske mangfoldet. Den representerer i tillegg betydelige inntekter for det offentlige, sier Røv.

SAMMEN MED EVENKENE

Nils Røv er forsker ved Norsk institutt for naturforskning (NINA), og har i en årrekke vært engasjert i forskningsprosjekt blant annet i Russland, Indonesia og Antarktis. Forrige vinter tilbrakte han sammen med evenkene i Øst-Sibir; en urbefolkning som lever av villreinjakt.

FN advarer mot utryddingen av villreinen

Ved avslutningen av verdens-toppmøtet om fjellenes år i Bishkek i Kirgisistan tidlig i november var det klart at verdens fjellområder må vies større oppmerksomhet og økt innsats dersom disse områders rike dyreliv og planteliv skal bevares.

Norske fjellområder er intet unntak i denne sammenhengen.

De siste 30 000 europeiske villrein finnes i Sør-Norge. Dyrene opplever stadig vanskeligere levevilkår etter hvert som mennesker bygger nye veier og hyttefelt i fjellområdene. Dette er en konklusjon i den nettopp offentliggjorte FN-rapporten "Mountain Watch".

Gass truer Marmorslottet

Vassdraget Glomåga med det unike Marmorslottet er igjen truet. For nylig tok politikerne Glomåga ut av verneplanen, fordi den kommer i veien for ilandføring av gass. Vedtaket vekker reaksjoner.

— TONE MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

1. Nyttårsdag 2001 spratt champagnekorkene i taket, da Statsminister Jens Stoltenberg i sin nyttårstale kunngjorde at Regjeringen ikke ville gjennomføre Beiarn-, Bjellåga og Melfjordutbyggingen. I sistnevnte utbygging ligger elva Glomåga som lager unike formasjoner av et marmorparti, også kjent som Marmorslottet. Nå er turistattraksjonen igjen truet. Store deler av elva er vernet etter naturvernloven, og styringsgruppen som arbeider med å supplere verneplanen ville sikre vassdraget i sin helhet, ble kontant overkjørt av kommunens Miljøplan og ressursstyre.

Også Storelva med et stort mangfold både i biologi og berggrunn er tatt ut av verneplanen. Begrunnelsen for å ta ut de aktuelle elvene er håp om ilandføring av gass.

VISSTE IKKE

Kommunepolitikeren Kjell Johansen (H) ledet utvalget som gikk imot å verne Marmorslottet.

— Hvilken gass er det her snakk om?

— Vet da vel ikke jeg. Det er vel noe gass fra Helgelandskysten, sier Johansen.

— Det var klart flertall mot å verne, og inngrep i naturen overskygger ikke verdien av arbeidsplasser, tilføyer Johansen.

BP Norge har funnet feltet Havsula utenfor Sandnessjøen på Helgeland, og informasjonssjef Sveinung Sletten har tidligere uttalt at denne gassen kan

ilandføres i for eksempel Mo i Rana.

— MANGLER FORSTÅELSE

Venstrepolitikeren Mary Ann Dahl karakteriserer kommunens vedtak om Glomåga og Storelva som en tragedie. Hun var den eneste som stemte imot forslaget og argumenterte sterkt mot å ta ut elvene av verneplanen.

— Politikerne mangler forståelse for hvilke naturverdier som finnes i området, sier Dahl.

— Geologen Stein Erik Lauritzen har besøkt Marmorslottet, og karakteriserte det som en attraksjon i verdensmålestokk. Det samme gjorde den verdensomspennende reisehåndboka Lonely Planet da de var på besøk, og de vil nå ha Marmorslottet inn i Lonely Planet som en av verdens mest spennende attraksjoner. Gassrørledningen behøver dessuten ikke å legges gjennom vassdragene, men hvis det skjer, vil inngrepene bli store, påpeker Dahl.

ARBEIDSPLASSE

— Hva med den framtidige næringsutviklingen i regionen. Ilandføring av gass vil skape arbeidsplasser?

— Man skaper også arbeidsplasser ved å verne et område. Marmorslottet er jo noe som turistnæringen kan bruke i sin markedsføring, sier Dahl.

Svein-Thore Jenssen i Vassdragsvernrådet sier at nordlendingenes argument mot vern er uvanlig.

— På en annen side ser vi trender under verving av vassdrag som vi ikke har sett tidligere. Skogbruksnæringen blir

(Foto: Arne Forbord)

Marmorslottet blir av mange karakterisert som en attraksjon i verdensmålestokk.

vernemotstandere fordi det kan berøre deres interesser.

Nå havner Glomåga og Storelva på Norges Vassdrags- og Energidirektorat sitt bord. De vil foreta en ny vurdering før Stortinget tar endelig avgjørelse neste år.

— Helgeland mangler gassmarked

Informasjonsleder i Statoil Per Kotte ser ikke ilandføring av gass på Helgeland som spesielt interessant. I hvertfall så lenge det ikke finnes noen mottaker av gassen, og det gjør det ikke i dag.

— De snakker om en videreføring av en rørledning østover, blant annet til Sverige. Men svenskene virker ikke interesserte, sier Per Kotte.

Han tilføyer at i løpet av de

— Jeg tror Rana kommune har en tapt sak her. Jens Stoltenberg har jo sagt at de store vannkraftutbyggingenes tid er forbi, så Glomåga blir nok vernet som en naturlig konsekvens av det, sier Jenssen.

nærmeste årene vil produksjonen av de eksisterende gassfeltene begynne å synke.

— Dersom det skal være aktuelt å bygge en gassledning for ilandføring av gass må det være et marked, og det er det ikke i dag.

— Kanskje kan det til den eksisterende industrien på Helgeland omsettes gass tilsvarende et knapt døgn produksjon, sier Kotte.

— Gasseventyr gir falske forhåpninger

Norske selskaper vil bruke milliarder på å tilrettelegge for innenlands bruk gass. For å sikre seg støttespillere, skaper gassnæringen falske forhåpninger om ringvirkninger.

— TONE MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

Energirådgiver i Norges Naturvernforbund, Tore Brænd, reagerer på at Glomåga og det unike marmorslottet igjen er truet, etter at Rana kommune tok Glomåga ut av verneplanen for vassdrag, fordi det kan komme i veien for ilandføring av gass.

— Ilandføring av gass på Helgeland fra for eksempel Snøhvit, vil ikke bli spesielt lønnsomt på grunn av den lange avstanden, så jeg tviler sterkt på at det noen gang blir en realitet. Å bruke ilandføring av gass som et argument mot vern, er det samme som å si at: "Vi kan ikke verne vassdraget for kanskje det en gang blir bygd en firefelts motorvei her", sier Brænd.

STOPPET AV ENOVA

Naturvernforbundet mener at gassbransjen bevisst skaper falske forhåpninger når det gjelder ringvirkninger. Ett eksempel, er den planlagte gassrørledningen fra Tjeldbergodden inn Trondheimsfjorden. Ledningen skulle først og fremst levere gass til det planlagte gasskraftverket på Skogn. I tillegg var det mulig med forgreninger fra ledningen til blant annet husstandene i Trondheim.

— Her hevder utbyggerne at andre får nytte av gassen via

Energirådgiver i Norges Naturvernforbund, Tore Brænd.

grenrør. Det ble ikke lagt fram noen økonomisk analyse av dette gassprosjektet, ei heller ble behovet ble kartlagt. Men heldigvis kom Enova og skjøt ned den gassballongen, sier Brænd som nå anser hele gassprosjektet som dødt etter utbyggerne ikke fikk økonomisk støtte fra Olje- og energidepartementet.

Enova er et statsforetak som forvalter Energifondet.

PRESSER MYNDIGHETENE

Brænd mener at oljeindustrien og gassprosjekter trenger en positiv opinion som hjelper dem med å presse regjering og Storting til å åpne stadig nye felter og områder som Barentshavet.

— Ved å lokke med etablering av oljebaser og ilandføring av gass, strømmer alle ordførere fra Stadt og nordover til Oslo for å lobbe for at sin kommune skal få en del av oljekaka. Akkurat som i Lotto, er det selvsagt bare

et lite antall som får full pott, det vil si etablering, sier Brænd.

UTKONKURRERER BIOENERGI

Brænd mener at den samlede virkningen av all lobbyvirksomheten blir at myndighetene tror det er en massiv opinion for fortsatt økning i oljeutvinningstempoet, og det liker ikke miljøvernerne. De frykter at gass utkonkurrerer alternative energikilder, som bioenergi.

— Er det fornuftig at industrien bruker gass?

— Ja, hvis den erstatter mer forurensende fossil energi som kull og olje, og hvis dette ikke blir grunnlag for store rørledninger (transmisjonsledninger). Hvis det bygges slike ledninger, vil det gi mulighet for at gass også erstatter miljøvennlig energi. De samlede utslippene kan dermed bli mange ganger større enn de utslippskildene som reduserer sine utslipp, sier Brænd.

Pengesekken merker klimaeffektene

Mens telen tiner, fortsetter vi med å bygge som om tiden skulle stå stille. Men erstatningsutbetalingene øker.

Forsikringsbransjen har merket at klimaet endrer seg. Beløpsgrensen for forsikringsselskapenes samlede erstatningsansvar ved naturskader, er økt fra 100 millioner i 1980 til 6500 millioner i 2001. De siste oppjusteringene skjedde i forbindelse med orkanen på Vestlandet i 1992 og flommen på Østlandet i 1995. I tillegg økte potten fra 4 mrd. i 2000 til 6,5 mrd. i 2001 på grunnlag av beregninger basert på verst tenkelige scenario med utgangspunkt i uvær på kontinentet, ifølge Jørgen Nielsen i Norsk naturskadepool.

Subsidiering favoriserer gasskraft

Regjeringen legger opp til CO₂-frie gasskraftverk. Dette kan bety at de på forhånd plukker en vinner blant de alternative energikildene.

Virkemidlene Regjeringen har signalisert for å komme fram til utslippsfrie gasskraftverk, er støtte til forskning og utvikling og subsidier til investering eller produksjon.

— Det å subsidiere utslippsfrie gasskraftverk, kan gjøre at vi mister positive effekter av andre alternative energikilder, sier forsker Snorre Kverndokk ved Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning.

— Det må gode argumenter til for å gi subsidier til CO₂-frie gasskraftverk i den størrelsesorden som regjeringen legger opp til. For eksempel kan ett argument være at troen på de positive effektene av gasskraft ikke skal hindre andre CO₂-frie energikilder. Alternativt kan regjeringen argumentere for utslippsfrie gasskraftverk med å avvise muligheten for at andre energikilder vil komme på plass.

— Bedre sikkerhet med oljeutbygging

Oljekatastrofen utenfor Spania har frisket opp norsk bekymring for oljelekkasjer i nordområdene. Samtidig mener utbyggerne bak Goliat-feltet at oljevirkosomhet i Barentshavet vil være positivt både for landsdelen og for fiskere.

JORUNN GRAN
Natur & Miljø Bulletin

Ordfører Bernt-Aksel Jensen i Nordkapp kommune etterlyser bedre overvåking av skips-trafikken.

"Hovedoppgaven er å ha systemer som hindrer at det skjer ulykker, et arbeid og system som kan gripe inn før uhell skjer. Skipstrafikken i Barentshavet må overvåkes nøye", skriver Jensen i et debattinnlegg i Aftenposten.

TRYGGERE MED UTBYGGING?

Jensen får støtte fra kanskje uventet hold. Selskapet Agip eier 40 prosent av Goliat-feltet i Barentshavet. Dette selskapet har stor tro på at feltet blir bygget ut, og Sverre G. Bore, sjefen for Norsk Agip, sier til Aften-

bladet.no at økt beredskap knyttet til oljevirkosomhet på Goliat vil være en fordel blant annet for fiskere i området.

— Den største miljøtrusselen i Barentshavet er tankskipene fra Russland som går forbi, og vi vil bringe både helikopter og stand-by-fartøyer til området.

Nordkapp-ordføreren mener på sin side at Regjeringen nå må komme med forslag av en overvåkingssentral for skipsfarten i Nord-Norge.

UTREDER TI NYE FELTER

Olje- og energidepartementets beregninger omkring sikkerheten knyttet til selve oljeinstallasjonene sør i Barentshavet, konkluderer med at utslippene vil være små ved en eventuell utblåsning i forhold til

Russiske oljetankere er en større trussel enn norske plattformen, mener utbygger Agip. (Foto: Statoll)

i Nordsjøen, på grunn av lavt reservoartrykk i Barentshavet.

I scenariene som Olje- og energidepartementet har presentert omkring petroleumsaktiviteten i Lofoten og Barentshavet i perioden 2005 til 2020, kommer det fram at utbygging av ti felter fram mot 2020 er teoretisk

mulig, men ikke veldig sannsynlig. De ti aktuelle feltene er Snøhvit, Goliat, Nordland VI og VII, Loppfjorden, Finnmark Øst, Nordkappbassenget, Finnmark Øst, Troms II, og Bjørnøya Vest.

er positivt eller negativt. Vi trenger derfor grunnleggende forskning på økosystemer.

Det er allerede klart at enkelte områder vil tjene på klimaendringer. Ifølge Hessen kan for eksempel nedsmelting i Arktis føre til økt oljeleting og skipsruter i Nord-Øst-passasjen. Nye, eviggrønne tresorter er kanskje heller ikke en negativ effekt av økt temperatur. Her kan vi komme til å måtte ta debatten om hva vi legger i det å verds-

ette biologisk mangfold.

Mer mangfold med klimaendringer

Menneskeskapte klimaendringer som skyldes utslipp av drivhusgasser, er definert som en trussel. Mangfoldet kan imidlertid øke når naturen forandrer seg. Men det gjenstår å se om dette er en god nyhet.

JORUNN GRAN
Natur & Miljø Bulletin

Cicero senter for klimaforskning og Norges forskningsråd arrangerte denne uka seminar om tilpasning til klimaendringer. Norske forskningsmiljøer er

skjønt enige om at utfordringene i nær framtid er todelt: Hva blir effekten av endret klima, og hvordan skal vi takle endringene?

— Hvis skoggrensen endrer seg, vil noen arter - som for eksempel villrein, lemen og fjell-

type - kanskje forsvinne, men mangfoldet i fjellet vil øke, sier professor Dag Hessen ved Biologisk institutt, Universitetet i Oslo.

— Mange vil si at dette ikke er et gode, men det er vanskelig å si sikkert om et økt antall arter

Forskere har tro på lokale klimaplaner

Kommunene tar hånd om mellom 30 og 50 prosent av utslippene av drivhusgasser. Derfor mener forskere at vi ikke skal se bort fra betydningen av lokale energi- og klimaplaner.

JORUNN GRAN
Natur & Miljø Bulletin

Statens forurensningstilsyn (SFT) gir støtte til lokale energi- og klimaplaner, men ifølge forsker Karl Georg Høyer ved Vestlandsforskning er det ikke mange av landets kommuner som prøver å få en del av denne pengesekken.

— Litt flere enn 30 kommuner og fylkeskommuner jobber med lokale klimaplaner, men det er helt klart at den kommunale klimaplanleggingen vil dø ut uten at den statlige finansierungsordningen fortsetter, sier Høyer.

INNGREP MOT BILKJØRING

En vurdering som CIVITAS har

gjennomført i regi av SFT, tilsier at kommunene kan påvirke en tredel av Norges krav til reduserte utslipp i henhold til Kyotoavtalen.

Inngrep i lokaltrafikken og parkeringspolitikken er eksempler på lokale klimatiltak. Ifølge Vestlandsforskning er det imidlertid i praksis vanskelig å få flertall for beslutninger om blant annet veiprising. Likevel viser klimaplanene en vilje til å påvirke trafikksektoren. Andre eksempler på lokal klimaplanlegging, er pliktig tilknytning til

fjernvarmeanlegg og krav om vannbåren varme i nybygg og rehabiliteringsprosjekter.

Lokalisering av statlige bygg i områder som ikke krever lange transportetapper, har også skjedd med klimaforebygging som begrunnelse.

IKKE BÅRE LOKAL TENKNING

Både konsulenter og politikere har vært på banen i forbindelse med de lokale energi- og klimaplanene, og ifølge Vestlandsforskning er det ikke slik at de lokale klimatiltakene alltid har såkalt lokal problemforståelse. Dermed behøver vi ikke nødvendigvis forvente at skogkom-

muner løser klimaproblemer ved å plante trær, ifølge Høyer.

Likevel har et par lokale planer tråkket litt utenfor den nasjonale klimapolitikken. Forslag om skogplanting i Oppland fylkeskommune og argumentasjon for vannkraft i Sogn og Fjordane og Indre Helgeland, har ifølge Vestlandsforskning kommet på papiret. Dette til tross for at skogplanting regnes for å være et kontroversielt klimatiltak og til tross for at Norge allerede i utgangspunktet har fått kreditt for vannkraften i internasjonale klimaavtaler.

Oppdrettskvoter før vern

Stortingets signaler om laksevern var ifølge Fiskeridepartementet så klare at det var i orden å dele ut nye konsesjoner for oppdrett. — En hån mot de demokratiske prosessene, mener SV-politiker Hallgeir Langeland.

Miljøbevegelsen har krevd at eksisterende oppdrettsanlegg blir flyttet ut av nasjonale laksefjorder innen 2010, og at ingen skadelige inngrep blir gjort før Stortinget har ferdigbehandlet Regjeringens forslag om sikring av nasjonale laksefjorder og -vassdrag.

— HÅNER DEMOKRATIET

Ifølge Fiskeridepartementet, tilsier signaler fra Stortinget at fler-

tallet ikke har planer om å verne arealer som er aktuelle for laksekonsesjoner. Dermed blir konsesjonene for lakseoppdrett tildelt etter planen, parallelt med miljøbevegelsens krav om vern av laksesoner.

— Regjeringen håner de demokratiske prosessene ved å tildele konsesjoner bare et par måneder før stortingsmeldingen om nasjonale laksefjorder og -elver, sier stortingsrepresentant

Hallgeir Langeland (SV) til avisen Ny Tid.

ÉN RØST FOR LAKSEN

12 organisasjoner har gått sammen om et opprop som ber Stortinget om å styrke forslaget til laksevern (St.prp. 79). Organisasjonene krever at laksen blir beskyttet i hele leveområdet sitt, fra elv og ut fjordmunningen. Flere områder blir pekt ut som sikringsoner for laksevern, og

Hallgeir Langeland, SV

Bjerkreimselva, Nærøydalselva, Åelva, Orkla, Nidelva, Verdalselva og Namsen må ifølge miljøbevegelsen bli nasjonale lakse-vassdrag i første runde.

— Forslaget som er lagt fram, sikrer ikke villaksen godt nok. Nå er det opp til Stortinget å forhindre at oppdrettsintensiteten dreper laksen, og det haster, sier leder Erik Solheim i Norges Naturvernforbund.

Knallhard kamp om skytebane

— Prinsdal Skytebane må stoppes. Støyen er uutholdelig, hevder lokale aksjonister. Hver lørdag møter lokalbefolkningen opp for å stoppe kulene. Gemyttene er hissige og vi tør ikke ta med barna, sier aksjonslederen.

Beboerne i Bydel Søndre Nordstrand har fått mer enn nok av Prinsdal Skytebane. De hevder banen forringer nærmiljøet i betydelig grad på grunn av støy.

Parfyme på åkeren

Britiske forskere har funnet et kjemisk stof i kostbare parfymen som kan beskytte avlinger mot insektangrep.

Ifølge biokjemikere i Rothamsted, er insekter nå i ferd med å bli immune mot vanlige sprøyte-

midler, og forskerne er derfor nødt til å finne ut mer om plantenes egne motstandsapparater. Stoffet cis-jasmone blir brukt av franske parfymemakere, og ser ut til å hemme insektenes befruktningsevne.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

Hver lørdag samles et trettitalles Nordstrand-beboere til bål-brenning og pølser ved Prinsdal Skytebane. Så også sist lørdag. Tilsynelatende idyllisk, hadde det ikke vært for plakatene, politibilene og gemyttene som når kokepunktet lenge før kaffen.

EN SIKKERHETSRISIKO

Beboerne i Bydel Søndre Nordstrand har nemlig fått mer enn nok av Prinsdal Skytebane. De hevder banen forringer nærmiljøet i betydelig grad på grunn av støy, og at banen i tillegg er en sikkerhetsrisiko. Skytterne på sin side, er rasende over at de ikke får skutt, og politiet er der for å ordne opp i alt sammen.

— Vi har stoppet skyting flere lørdager på rad. Sist lørdag stoppet vi dem bare halvannen time før politiet grep inn. Det ser kanskje ut som en familieutfukt, men det er ingen god stemning under disse aksjonene, og det er overhodet ikke noe vi vil ta med barna på, sier leder i Aksjon for nedleggelse av Prinsdal Skytebane, Vidar Magnussen.

SKULLE FORSVUNNET I 1985

Prinsdal Skytebane ble anlagt i 1949. Den ligger innefor markagrensen og omfattes av en reguleringsplan fra 1984. I planen, som er stadfestet av Miljøvern-departementet, heter det blant

annet: "Når frednings- og bevaringsplanen for Hauketo, Øvre Prinsdal og Burud vedtas, frigjøres skytebaneområdet".

— Ifølge reguleringsplanen skulle den vært nedlagt for bortimot tyve år siden. Det er den ikke. Nå frykter vi at byrådet vil sørge for at banen kan fortsette til tross for at leieavtalen går ut ved årsskiftet, sier Magnussen.

AVGJORT SNART

— Saken ligger til vurdering, og vil forhåpentligvis bli avgjort så snart som mulig. Innstillingen fra Friluftsetaten er klar, etaten går inn for at skytebanen opphører, sier Tore Hauger ved Byråd for miljø og samferdsel i Oslo kommune.

Magnussen er glad for innstillingen, men tør ikke tro på at Friluftsetatens innstilling blir fulgt.

— Skytterne er sterke lobbyister. De har politifolk og en rekke mektige mennesker på laget, og vi føler ikke at vi har vunnet denne kampen, sier han

* Østlandske asfalt

Fjellreven må ha hjelp

Norske fjellrever fødte ni valpekull i år. To av kullene er døde. De gjenlevende går en knalltøff vinter i møte.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

Fjellreven er noe så sjeldent som et populært rovdyr. Til tross for dette, og til tross for det faktum at arten har vært fredet i over sytti år, står dyret i akutt fare for å bli utryddet. Det er trolig flere årsaker til fjellrevens begredelige status i norsk fauna. Færre rovdyr, som igjen gir mindre åsler, regnes som en av de viktigste. I tillegg viser det seg at rødreven ikke har noe imot å trekke til fjells, for så å utkonkurrere sin noe mindre "fetter". Forskerne følger nå den lille gjenlevende fjellrevbestanden på om lag femti dyr, med argusøyne.

— Vi vet at det ble født ni kull i Norge i år, forteller forsker John Linnell ved Norsk institutt for naturforskning (NINA).

Ifølge Linnell kan det være flere kull, men dette er mer usikkert.

— Den norske fjellheimen er stor, og vi har ikke ressurser til å overvåke hver eneste steinrøys, derfor går vi bare ut med det vi er helt sikre på, sier han.

INGEN VALPER I 2000

Ni kull er alarmerende lavt for en art, men ikke så aller verst for norsk fjellrev hvis vi ser noen år tilbake. I 2001 ble det riktignok født seksten kull, mens det i år 2000 ikke ble født noen. I 1999 ble det født fem valpekull.

Fjellrevparene som har klart å sette unger til verden i år gir et viktig bidrag til bestandens overlevelse. Hvis de, vel og merke, klarer å fostre opp ungene. Status for årets valper er at to kull allerede er døde.

— De dør som en følge av matmangel, det er alltid en flaskehals for fjellreven. Etter-

Fjellreven er noe så sjeldent som et populært rovdyr. Til tross for dette, og til tross for det faktum at arten har vært fredet i over sytti år, står dyret i akutt fare for å bli utryddet. (Foto: Aina Skuggsjå Bye)

som smågnagere er viktig føde, kan tilgang på mus og lemen bestemme overlevelsesprosessen. I år har det bare stedvis vært bra med smågnagere. Ettersom de ni kullene er spredd fra Finmark til Hardangervidda er det vanskelig å si noe generelt om hvordan smågnagertilgangen vil slå ut på årets kull.

SVERIGE FØRER - NORGE SETTER UT

Ifølge Linnell er det ikke kontroversielt å føre fjellrev med tanke på å hjelpe arten opp på et bærekraftig nivå. Det har vært gjort i Norge, men da bare i privat regi. Norske forskere har i stedet overlatt denne forskningen til sven-skene, som for øvrig bare kunne skilte med fire fjellrevkull i år.

I stedet for å forske parallelt, har vi valgt å konsentrere oss om det såkalte avlsprosjektet, mens svenskene driver sine forpro-

sjekter. Håpet er at vi så raskt som mulig kan få et svar på hva som er mest effektivt, sier Linnell.

Avlsprosjektet består av åtte fjellrever som holder til på Veterinærhøgskolen i Asker. Håpet er at de to eldste tispene snart skal få løpetid, noe de foreløpig ikke har hatt mens de har vært i fangenskap.

— I så fall kan det være at vi kan sette ut dyr i naturen allerede i august 2003.

Tanken er å sette ut valper som har vokst seg relativt store og sterke, men som stadig er i den nysgjerrige læringsfasen som er nødvendig for å takle livet i en karrig og lite gjestmild norsk fjellheim.

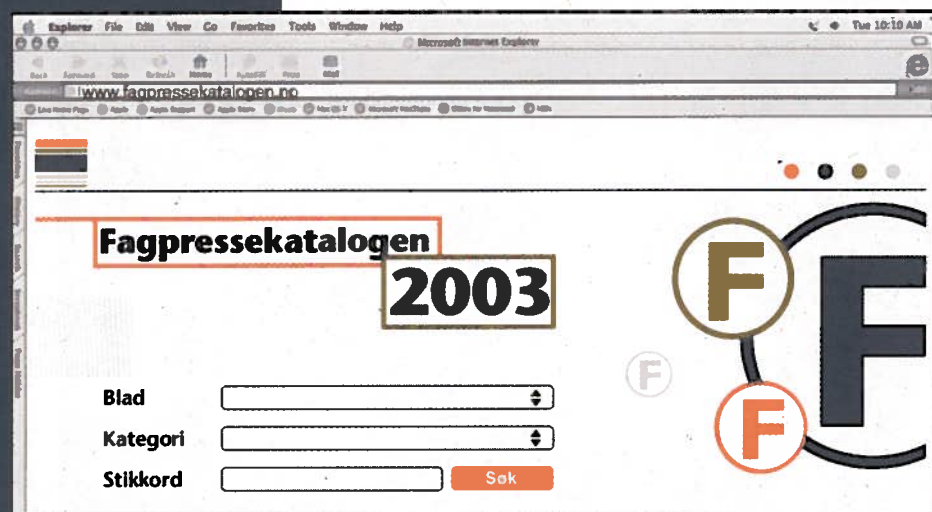
— Vi vil muligens benytte oss av noe føring og en større innhegning i begynnelsen, sier Linnell.

Norske elvedeltaer forsvinner

En av Norges mest sårbare naturtyper - elvedeltaene - trues stadig av inngrep og nedbygging. Ikke uventet er det langs kysten av Sør-Norge presset er størst. Det viser tall som nylig er utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning (DN).

Elvedelta og elvedaler med store løsmasseavsetninger er ettertraktet for bosetting og ulike typer næringsvirksomhet og infrastruktur. Samtidig har elvedelta stor betydning for det biologiske mangfoldet. De inneholder ofte truede og spesielle vegetasjonstyper, og har våtmarksområder som er svært viktige som raste- og hekkeplasser.

www.fagpressekatalogen.no

Mest på nett – fortsatt på trykk

Den trykte katalogen finnes fortsatt – i lettere utgave.

Den er fortsatt gratis. Flest opplysninger finner du på den nye og søkbare nettkatalogen:

www.fagpressekatalogen.no

Bestill den trykte katalogen her:

Fagpressens Informasjonskontor

Akersgaten 41, 0158 Oslo

Telefon: 24 14 61 00. E-post: fagpressen@fagpressen.no

— Ubegrunnet PVC-frykt

Greenpeace i Danmark frykter at det i framtiden blir mulig å Svanemerke hagemøbler som inneholder PVC-plast. — De har misforstått, sier Elisabeth Magnus i stiftelsen Miljømerking.

Et forslag om å endre kriteriene for merking av møbler er allerede sendt på høring, og dersom det ender med at man kan miljømerke PVC-produkter, vil Svanemerket sette troverdigheten sin på spill, sier Greenpeace til Berlingske Tidende.

Tidligere innebar kriteriene for svanemerke møbler og innredninger at såkalt klorbaserte plastmaterialer ikke måtte inngå i møbelet. Men dette vil Nordisk Miljømerking nå endre. Et direkte forbud mot PVC inngår altså ikke i teksten.

— MISFORSTÅELSE

— Greenpeace har misforstått, sier Elisabeth Magnus i Stiftelsen Miljømerking.

Hun sier at møbler som inneholder PVC ikke kan miljømerkes verken etter de gamle kriteriene, eller etter de nye som nå er ute til høring.

— PVC rammes av kravene om avfallsbehandling, mykgjørende (ftalater) og krav vedrørende innhold av tungmetaller. Forskjellen mellom de nye og de foreslåtte kriteriene er at de gamle innholdt direkte forbud mot PVC, mens de nye beskriver miljøproblemene ved PVC og har krav vedrørende det. Frykten til danske Greenpeace om at PVC-møbler kan bli miljømerket er derfor ubegrunnet, sier Magnus.

TONÉ MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

BEDRE MILJØEGENSKAPER?

Magnus sier videre at Nordisk Miljømerking i utgangspunktet ikke ønsker å forby materialer eller teknologi ved hjelp av forbudslister. Bakgrunnen er at vi ikke kan være sikre på at erstatningsstoffene nødvendigvis har bedre miljøegenskaper.

— PVC brukes i utemøbler, hovedsakelig i form av flettverk i "caféstoler" som ser ut som de er laget av pil. For PVC er bruk av tilsetninger og avfallshåndteringen noen av de områdene som gir størst miljøproblemer. Vi har derfor stilt krav til dette,

blant annet ved at det ikke er tillatt å bruke plastmaterialer som krever separat avfallsbehandling i noe nordisk land, slik som Miljøstyrelsen i Danmark krever for PVC, sier Magnus.

Det er heller ikke mulig å svanemerke plastmøbler som inneholder ftalater som mykgjørere.

Beslutningen om kriteriene blir tatt på et møte i Nordisk Miljømerkingsnemnd i begynnelsen av 2003.

Danmark - det er giftigt

Sprøytemidler og PCB "overalt". Det er Danmark det.

Danske bønder prøver å bruke mindre sprøytemidler. Likevel spres midlene både i elver og i naboens åker. Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) har nå utviklet en ny testmetode som avslører at selv når det er vindstille, kan betydelige mengder sprøytegifter spres på tvers av elver og opptil 14 meter videre. Dette tilsier at sprøyting når det blåser ikke er spesielt gunstig, og DMU påpeker at det ikke har effekt å ha dyrkningsfrie soner på to meter langs elver, skriver Politiken.

DMU har også nylig konstatert at PCB fortsatt finnes overalt. Til tross for at stoffet har vært forbudt i 24 år, viser analyser av slam fra renseanlegg, jord og havbunn at PCB fortsatt slipper ut i naturen. Også innholdet av bromerte flammehemmere (PBDE) øker.

Nå blir kanna di gjenvunnet

En returordning for spylervæskeskanner blir i disse dager testet av Statoil på vegne av bransjen. Nå blir det mulig å gjenvinne nye 700 tonn plast.

TONÉ MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

Etter planen skal en returordning komme i gang for fullt i løpet av neste år, for fra årsskiftet innfører myndighetene emballasjeavgift på plastflasker og kanner. Årlig selges til sammen fem millioner kanner i Norge, og det utgjør 700 tonn plast.

— Vi er spent på hvor stor del av kannene som vil komme i retur. Spennende er det også å se hvor mye rester av spylervæske det er igjen av kannene, og om det vil skape problemer for gjenvinningen, sier Ragnar Sandbæk i en pressemelding.

Han leder prosjektet på vegne av Statoil.

Initiativtakerne må også finne ut om dette er en lønnsom forretning.

— Men hovedutfordringen blir å finne riktig sorterings- og behandlingsmetode, sier Sandbæk.

Forsøket med spylervæskeskanner er et pilotprosjekt i regi av Plastretur AS og Norsk Gjenvinning AS. På de ti Statoil-stasjonene er det satt opp sekke-

stativer for innsamling av tomme kanner.

Christine Hvitsand som er avfallsrådgiver i Norges Naturvernforbund, synes gjenvinningen av spylervæskeskanner er et svært positivt tiltak.

— Det er et skritt i riktig retning, men det aller beste hadde vært dersom de kunne laget større spylervæskeskanner, for en stor kanna er bedre enn ti små. Det ville også ført til avfallsreduksjon, sier Hvitsand.

kalenderen

28.NOVEMBER-1. DESEMBER

Globaliseringskonferansen 2002
Sted: Folkets Hus, Oslo
www.attac.no/konferanse

11.- 12.DESEMBER

Konferansen "Fjellenes kvinner"
markerer avslutningen på Fjell-
lenes år.

Sted: Røros

Arr: Den norske turistforening

www.turistforeningen.no

13.-15. DESEMBER

EU-toppmøte om miljøaspekt
ved EU-utvidelse.

Sted: København, Danmark

Arr: Friends of the earth i Dan-
mark og Europa

www.noah.dk/konference/

5. - 7. FEBRUAR

NEF-dagene 2003, næringsmiddel-
emballering- og fiskeforedlings-
industriens messe.

Sted: Norges Varemesse, Oslo

www.messe.no

redaksjon

REDAKTØR:

Jorunn Gran | Tlf. 22 40 24 25

REDAKSJON:

Jens Petter Toldnæs | Tlf. 22 40 24 23
Tone Mikalsen | Tlf. 22 40 24 24

ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo

Tlf. 22 40 24 00 | faks 22 40 24 10

Mail: redaksjonen@naturvern.no

ABONNEMENT: 280 pr. år (privat) 600 pr. år

(bedrifter) ANNONSER: HS Partner,
tlf. 62 94 64 00, faks 62 94 64 05

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
www.naturvern.no

TRYKK: Gan Grafisk as

NESTE UTGAVE: 13. desember

Fjellets dronning feier ut fjellenes år

Midt i førjulsstria drar et kompani kjente kvinner, deriblant dronning Sonja, til Røros for å avslutte FN's fjellår. Myndig-
hetenes forberedelser til "Fjellenes År" var imidlertid sjokk-
erende dårlig, mener Den Norske Turistforening.

Hennes majestetiske fjellgeit, dronning Sonja, deltar på konferansen "Fjellenes kvinner". Her ser vi henne på Kolåstinden (Foto: Fra boka Klangbunn)

Liv Arnesen kommer. Dronning Sonja, Brækk-kjerringen og Elin Lerum Boasson kommer. Det gjør også den indiske professoren Vandana Shiva, bygde-utvikler Randi Karlstrøm og DN-sjef Janne Solli. I tillegg reiser mange flere, hovedsakelig kvinner, til Røros for å delta, og for å holde innlegg, på konferansen Fjellenes Kvinner den 11. til 12. desember.

STOR RESPONS

Avslutningskonferansen for "Fjellenes år" skal belyse kvinners forhold til natur og kultur, og synliggjøre kvinner som ressurser i fjellforvaltningen. Kultur-arv fra fjellet og friluftsliv i fjel-

let står også på programmet, i tillegg til nasjonal fjellpolitikk. Den Norske Turistforening (DNT) er arrangør av konferansen, og generalsekretær Anne Mari Aamelfot Hjellev er godt fornøyd med Fjellenes År.

— SJOKKERENDE DÅRLIG

— Det vil alltid være varierende hva man får ut av slike "år", men det er helt tydelig at fjellåret har slått godt an i Norge. Jeg hadde aldri drømt om så stor respons, og jeg tror året har vist hva fjellet betyr for nordmenn. Jeg har snakket om fjellet i alle slags fora - fra turisthytter til flerkulturell kafé på Kolbotn, sier hun. Men til tross for at turist-

foreningens engasjement i "Fjellenes År" er kommet organisasjonen til gode, er ikke Aamelfot Hjellev veldig imponert over myndighetenes markering av året.

— Det har rett og slett vært sjokkerende dårlig. Her hadde man tidenes mulighet til å skape entusiasme, uten at myndighetene grep den. Jeg tror at myndighetene i framtidige FN-år på et tidlig tidspunkt bør alliere seg med interesseorganisasjoner, slik at myndigheter og organisasjoner kan dra lasset sammen.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

"Det å måke snø av taket, kan være et eksempel på takling av en klimahendelse."

SIRI ERIKSEN, CICERO PÅ KONFERANSE OM KLIMATILPASNING "